HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ו) [פסחים ג. וש"נ], ג) ב"ק יג. תמורה ה: ודף ח. [נעיל לח:], ד) [שיוויתין נח.] מכות יג: חולין פה. יומא יז: נדה כב: יומא ב: מזר ה. הוריות ח: [מנחות ד. מה:], ה) תוספתא דערכין פפ"ד וש"ס, ו) [מה יב טון], ז) [ויקרא כז], ז) לכלים ל"ק, ח) [דברי יעב"ץ], ט) גאולה הס"ד ומה"ד דמעשר כו'. ל"ק, י) בלא יגאל ל"ק, כ) ומדסתם ל"ק, ל) משמע ל"ק, מ) קאמר הכי וכו' ל"ק, נ) שיך לע"ב, ס) [ד"ה שחיטה וע"ש תוס' חולין פד. ד"ה בעינן],

תורה אור השלם

1. רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כְּבִרְכַּת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֻנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל:
דברים יב טו
2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:
במדבר יח יז
3. לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לְרָע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל:
ויקרא כז לג
4. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם איש לַיְיָ מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיְיָ:
ויקרא כז כח
5. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֵּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ:
ויקרא כז לב
6. וְהַעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רָחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ:
שמות יג יב
7. וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת:
ויקרא יד לט
8. וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבֵית צָרַעַת מְמָאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא:
ויקרא יד מד
9. כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה:
במדבר יח יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תפדה ומכר חי במעשר: (ב) רש"י ד"ה בחרמים וכו' חרם קדש קדשים: (ג) ד"ה כל חרם וכו' במכירה הס"ד ואח"כ מ"ש מעשר גאולה כמותו מסתבר מעשר:

מוסף רש"י

בבכור הוא אומר. לפה לעיל לא ב. זו היא שיבה זו היא ביאה. לדון גזירה שוה זה מזה (יומא ב: מכות יג.) כלומר יליפין גזירה שוה משינה לגאלה כמו לדון מרוייהו שיבה או מרוייהו ביאה (נדה כב.) דאע"ג דלא דמו קראי לגדלי, מין דמרוייהו בגאלת כהן משמעתי דיינינן כהו גזירה שוה (יבמות יז: ועי' רש"י ערובין יא. בארוכה). הרי הן בהקדש. ויש כהן מעילה (ערכין כח:).

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה ח:
ח ב מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ה:

שיטה מקובצת

א) בשר בכרכה ה' אלהיך אשר נתן לך איזהו: ב) וכן כי אתא רב דימי אמר: ג) לי ש"מ לאפנויי: ד) אבל היכא דאיכא דדמי: ה) תיבת נמי נמחק: ו) מעשר מסתברא מעשר גאולה גאולה כמותו: ז) העור שחשיבות תיבת והגידין נמחק: ח) שחיטה מדאורייתא: ט) ואכלת בשר בברכה הס"ד: י) מעצמות הילכך מבליעין ובאחריה: יא) חרם קדש קדשים: יב) את קדשיו: יג) אינו חל אלא על העשירי הס"ד: יד) רחם לי כדכתיב: טו) היא גאולה הוא דיבור אחד: טז) לגופיה דלא יפדה ולאגמורי: יז) דלא יגאל ולאגמורי: יח) העברה העברה ממעשר: יט) לן ביה דגמרנא: כ) חרם קדש קדשים הוא כו' במכירה ולא בכור הס"ד: כא) דתפדה ס"א דנפדה: כב) יכמר דחרמים לא: כג) ורש"י הגיה לא: כד) ניגהו דקאמר: כה) קדשים הוא משמע: כו) פדיון בחרמי כהנים ביד בעלים מהוא שהוא בהוייתו: כז) מה צריך תיבת מאי נמחק: כח) יכמר נקטיה הכי: כט) (בפ"ק דחולין): ל) והכל פירשו במרובה בשמעתא דפרה:

רבינו גרשום

דבר שאינו נישום מחיים. היינו עור דאינו נישום אלא לאחר מיתה לא גזרו רבנן לאחר שחיטה דאינו נמכר בהבלעה אטו קודם שחיטה אלא נמכר בהבלעה: ובביתמי אוקמוה רבנן דאדאורי' דלא גזרו בהו משום תקנת יתומים אלא אוקמוה דאדאורייתא דמחיים אינו נמכר הא לאחר שחיטה נמכר אפילו שלא בהבלעה: איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים. כלומר דמחיים אסור למוכרו וליהנות ממנו אלא לאחר שחיטה מותר הוי אומר מעשר בהמה ל) של יתומים דאי דגדול רבנן גזרי ביה לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה. ואי שאר פסולי המוקדשין אפי' מחיים נמכרין לאחר פדיונן: בעצמותיו. הבשר בדמי העצמות: הא בגטה. עצמותיה חשובין למלאכה ויכול להבליעו בהן: מר כי אתריה. מאן דאמר מבליעו באתריה חשיבי עצמות דעבדי מיניהו חלילין. ובאתריה דמר דאמר אין מבליעו לא עבדי מיניה חלילין: שכן חלין על הכל. בין על קדשי קדשים בין על קדשים קלים בין על חולין. מעשר בהמה אינו חל אלא על חולין: אף חרמים קדושים. דכתיב כל חרם קדש קדשים הוא: לאפנויי ולמילף למעשר מה לא יגאל דחרמים לא יכמר נמי אף לא יגאל דמעשר לא יכמר נמי: שכן מקדש לפניו ולאחריו. כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין. מה שאין כן בחרמים: איכא למיפרך כדפרכינן מה לבכור שכן קדושתו מרחם: העברה ממעשר דהא מעשר לא יגאל דחרמים לא יכמר: ומאי חזית. דפליגת דבכור לגופיה ולגאלמורי נמי אמעשר בהעברה העברה: ולמיגמר גזירה שוה מחרמים אימא לא יגאל דמעשר לגופיה דלא יפדה ולגאלמורי אבכור בהעברה העברה ודבכור לאפנויי ולמיגמר גזירה שוה מחרמים לאסור במכירה: ונילף בכור העברה ממעשר. שיהא אסור במכירה דהא מעשר כבר קיים לן דגמרנא ליה גאולה מחרמים: כל חרם קדשים הוא. הוא אסור במכירה: (ג) מסברא מעשר. הוה ליה לרבויי בדין חרמים דגאולה כתב ביה כמו בחרמים ולמעוטי בכור דפליגת כתב ביה: לא יגאל דחרמים לא ליכ. ולא משום דגמר מבכור אלא מסברא נפקא לן דאיתו בפליגת: הקדש נינהו. ואיתו בפליגת ולא דמי לקדשי מזבח: חולין נינהו. ויכול למוכרן כהן לכל מי שירצה: לך יהיה. ברשות כהן הן כשאר ממונו: תנהו

דבר שאינו נישום מחיים לא גזור רבנן וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא ואף רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא דרבא דאמר רב שמואל בר רב יצחק מנין למעשר בהמה של יתומים שמוכרים אותו בדרכו שנאמר [1] רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר [ה] איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה הוי אומר זה מעשר בהמה איבעיא להו מהו להבליעו בעצמות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר [א]מבליעו וחד אמר אין מבליעו ולא פליגי הא בדקה הא בגסה ואיבעית אימא אידי ואידי בגסה ולא פליגי [ב] מר כי אתריה ומר כי אתריה גופא [ג] בבכור הוא אומר [2] לא (ד) יפדה ונמכר במעשר נאמר [3] לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום מנא הני מילי אמר רב חיננא אמר רב וכן [ד] אמר רב דימי אמר רבי יוחנן נאמר לא יגאל במעשר ונאמר [4] ולא יגאל בחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע מפני דאי לא מפני איכא למפרך מה לחרמים שכן חלים על הכל לאיי אפנויי מפני לא יאמר ולא יגאל בחרמים ויגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושים ואינם נגאלין ולא יגאל דכתב רחמנא למה לי [ה] לאפנויי איכא למיפרך מה למעשר שכן קדוש לפניו ולאחריו אלא לא יאמר לא יגאל בחרמים ויגמר מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושין ואינן נגאלין לא יגאל דכתב רחמנא ל"ל לאפנויי איכא למיפרך מה לבכור שכן קדושתו מרחם אלא לא יאמר לא יגאל במעשר ויגמר [5] העברה [6] העברה מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף מעשר קדוש ואינו נגאל לא יגאל דכתב רחמנא במעשר למה לי לאפנויי ואכתי במעשר נמי לא מפני דאיכא למפרך כדפרכינן והעברת קרא יתירא הוא בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים דמעשר מפני דבכור לא מפני ומאי חזית דלא תפדה דבכור לגופיה ודמעשר לאפנויי ואימא דמעשר לגופיה דבכור לאפנויי דנין גאולה מגאולה ואין דנין פדייה מגאולה מאי נפקא מינה [ו] הא תנא דבי רבי ישמעאל [7] ושב הכהן [8] ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל [ז] איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף בכור העברה ממעשר דהא מעשר [ח] נמי גמר גאולה גאולה מחרמים מיעט רחמנא גבי חרמים הוא הוא ולא בכור ואימא הוא ולא מעשר [ט] מעשר גאולה כמותו רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו אי בי כהן חולין נינהו [7] דתניא [ב] חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם שנאמר [4] כל חרם קדש קדשים הוא לה' נתנן לכהן הרי הן כחולין לכל דבריהם שנאמר [9] כל חרם בישראל לך יהיה לא יגאל

דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל. וא"ת דילמא הוה ילפינן מהקדש [לא] דתפדה וי"ל דלחומרא ילפינן מ"ג משום דבחרמים כתיב לא יכמר ומוקמינן [י] בהו לא יגאל: הוא ולא בבור. רבא נמי דמשני בסמוך שלא יכמר [יא] בחרמים לא צריך אית ליה נמי הוא ולא בכור כדמוכח בפ"ק דתמורה (דף ה:) גבי אי עביד לא מהני דאי לאו הוא הוה ילפינן מהבכור העברה ממעשר ואגבי נמי דמוקי בפ"ק דתמורה הוא בהוייתו יהא מ"מ הוה דריש הוא ולא בכור [יב] מדסמך ליה הוא לקדש קדשים [ג] דמשמע הוא בקדושתו יהא: רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך. כך כתוב בספרים ורש"י [יג] גרס לא יכמר משום דדייק דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו ואי בלא יגאל קאמר והא קדשי בדק הבית נגאלין ור"ת מפ' דהקדש נינהו [יד] קאמר היינו אפי' נפדו דקדש קדשים [טו] משמע ליה קדושת הגוף עד בזאו ליד כהן ומיהו קשיא לר' דבפ"ק דתמורה (דף ה:) משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון [יז] מהוא בהוייתו יהא לאגבי דאי עביד מהני ולרבא דאמר לא מהני נפיק מלא יגאל גופיה ומ"כ היכי הוה דייק הכא דלא יגאל לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו הוא גופה מלא יגאל נפקא ליה לרבא ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י הא דקאמר אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר [יח] מאי צריך מעשר ללא יגאל דחרמים הא בגופה כתב ואי משום לא יכמר [יט] בקנייה הכי ה"ל למימר ואם אינו ענין לגאולה דבגופה כתב תנהו ענין למכירה ש"מ יאמר לא יגאל דחרמים למה לי ש"מ לאפנויי: [כ] הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערבה. תימה לוקמה במפרכסת דהרי היא כחיה לכל דבריה כדאמר [כא] בפ"ב דחולין (דף נ.) מדמי פסח מי אדמי הא תנא שחט בה שנים או רוב שנים כו' וי"ל דשמא זו היתה משובה כחיה אף לענין תמורה והרב רבי שמעון מגייביל"ח ז"ל היה מפרש דהכא דגמרה השחיטה בהלכתה לא משיבה במרובה (ב"ק דף עו.) בשמעתין דפרה מטמאה טומאת אוכלין [כב]: פסק

דבר שאינו נישום מחיים לא גזור רבנן וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא ואף רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא דרבא דאמר רב שמואל בר רב יצחק מנין למעשר בהמה של יתומים שמוכרים אותו בדרכו שנאמר [1] רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר [ה] איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה הוי אומר זה מעשר בהמה איבעיא להו מהו להבליעו בעצמות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר [א]מבליעו וחד אמר אין מבליעו ולא פליגי הא בדקה הא בגסה ואיבעית אימא אידי ואידי בגסה ולא פליגי [ב] מר כי אתריה ומר כי אתריה גופא [ג] בבכור הוא אומר [2] לא (ד) יפדה ונמכר במעשר נאמר [3] לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום מנא הני מילי אמר רב חיננא אמר רב וכן [ד] אמר רב דימי אמר רבי יוחנן נאמר לא יגאל במעשר ונאמר [4] ולא יגאל בחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע מפני דאי לא מפני איכא למפרך מה לחרמים שכן חלים על הכל לאיי אפנויי מפני לא יאמר ולא יגאל בחרמים ויגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושים ואינם נגאלין ולא יגאל דכתב רחמנא למה לי [ה] לאפנויי איכא למיפרך מה למעשר שכן קדוש לפניו ולאחריו אלא לא יאמר לא יגאל בחרמים ויגמר מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושין ואינן נגאלין לא יגאל דכתב רחמנא ל"ל לאפנויי איכא למיפרך מה לבכור שכן קדושתו מרחם אלא לא יאמר לא יגאל במעשר ויגמר [5] העברה [6] העברה מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף מעשר קדוש ואינו נגאל לא יגאל דכתב רחמנא במעשר למה לי לאפנויי ואכתי במעשר נמי לא מפני דאיכא למפרך כדפרכינן והעברת קרא יתירא הוא בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים דמעשר מפני דבכור לא מפני ומאי חזית דלא תפדה דבכור לגופיה ודמעשר לאפנויי ואימא דמעשר לגופיה דבכור לאפנויי דנין גאולה מגאולה ואין דנין פדייה מגאולה מאי נפקא מינה [ו] הא תנא דבי רבי ישמעאל [7] ושב הכהן [8] ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל [ז] איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף בכור העברה ממעשר דהא מעשר [ח] נמי גמר גאולה גאולה מחרמים מיעט רחמנא גבי חרמים הוא הוא ולא בכור ואימא הוא ולא מעשר [ט] מעשר גאולה כמותו רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו אי בי כהן חולין נינהו [7] דתניא [ב] חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם שנאמר [4] כל חרם קדש קדשים הוא לה' נתנן לכהן הרי הן כחולין לכל דבריהם שנאמר [9] כל חרם בישראל לך יהיה לא יגאל

דלא יגאל דחרמים לא צריך אית ליה נמי הוא ולא בכור כדמוכח בפ"ק דתמורה (דף ה:) גבי אי עביד לא מהני דאי לאו הוא הוה ילפינן מהבכור העברה ממעשר ואגבי נמי דמוקי בפ"ק דתמורה הוא בהוייתו יהא מ"מ הוה דריש הוא ולא בכור [יב] מדסמך ליה הוא לקדש קדשים [ג] דמשמע הוא בקדושתו יהא: רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך. כך כתוב בספרים ורש"י [יג] גרס לא יכמר משום דדייק דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו ואי בלא יגאל קאמר והא קדשי בדק הבית נגאלין ור"ת מפ' דהקדש נינהו [יד] קאמר היינו אפי' נפדו דקדש קדשים [טו] משמע ליה קדושת הגוף עד בזאו ליד כהן ומיהו קשיא לר' דבפ"ק דתמורה (דף ה:) משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון [יז] מהוא בהוייתו יהא לאגבי דאי עביד מהני ולרבא דאמר לא מהני נפיק מלא יגאל גופיה ומ"כ היכי הוה דייק הכא דלא יגאל לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו הוא גופה מלא יגאל נפקא ליה לרבא ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י הא דקאמר אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר [יח] מאי צריך מעשר ללא יגאל דחרמים הא בגופה כתב ואי משום לא יכמר [יט] בקנייה הכי ה"ל למימר ואם אינו ענין לגאולה דבגופה כתב תנהו ענין למכירה ש"מ יאמר לא יגאל דחרמים למה לי ש"מ לאפנויי: [כ] הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערבה. תימה לוקמה במפרכסת דהרי היא כחיה לכל דבריה כדאמר [כא] בפ"ב דחולין (דף נ.) מדמי פסח מי אדמי הא תנא שחט בה שנים או רוב שנים כו' וי"ל דשמא זו היתה משובה כחיה אף לענין תמורה והרב רבי שמעון מגייביל"ח ז"ל היה מפרש דהכא דגמרה השחיטה בהלכתה לא משיבה במרובה (ב"ק דף עו.) בשמעתין דפרה מטמאה טומאת אוכלין [כב]: פסק

ומאי חזית. דפליגת דבכור לגופיה [יז] ולגאלמורי ממעשר ולא יגאל דמעשר לאפנויי ולמיגמר גזירה שוה מחרמים אימא לא יגאל דמעשר לגופיה דלא [יז] יפדה ולגאלמורי אבכור בהעברה העברה ודבכור לאפנויי ולמיגמר גזירה שוה מחרמים לאסור במכירה: ונילף בכור העברה [יח] ממעשר. שיהא אסור במכירה דהא מעשר כבר קיים לן [יט] דגמרנא ליה גאולה מחרמים: כל חרם [כ] קדשים הוא. הוא אסור במכירה: (ג) מסברא מעשר. הוה ליה לרבויי בדין חרמים דגאולה כתב ביה כמו בחרמים ולמעוטי בכור דפליגת כתב ביה: לא יגאל דחרמים לא צריך. ולא משום דגמר מבכור אלא מסברא נפקא לן דאיתו בפליגת: הקדש נינהו. ואיתו בפליגת ולא דמי לקדשי מזבח: חולין נינהו. ויכול למוכרן כהן לכל מי שירצה: לך יהיה. ברשות כהן הן כשאר ממונו: תנהו

ואין משיבין על ההיקישא ומייתר ליה לא יגאל בחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו. לעבור דמעשר ליכא למימר יתירא דמעשר ילפינן מבכור: בכור נמי נילף גאולה. מחרמים ולא יהא נמכר דמעשר מופנה כו'. ונילף בכור שלא יהא נמכר העברה העברה ממעשר דהא אשכחן מעשר שאסור במכירה דגמר גאולה גאולה מחרמים וליגמר בכור ממעשר. הוא דכתיב קדש קדשים הוא דכתיב כל חרם קודש קדשים הוא: לא יגאל דחרמים לא צריך ולא צריכת למילף מג"ש. דאיתנהו היכא החרמים אי בבעלים הקדש נינהו ואסור לפדות קדשים תמימים: נתנן לכהן הרי הן כחולין. ונמכרין כדרכן:

ו) נראה משיגרת לשון רבינו דגרים בגמ' זה מעשר בהמה של יתומים ואינו מובן דהא בגדולים נמי מוקמי מה"ת למכור לאחר שחיטה והך אמוראי אקרא קאי וצ"ע